

Iwona PIELESIAK

TERENY ZIELENI W GMINIE MIEJSKO- -WIEJSKIEJ STRYKÓW I ICH WPŁYW NA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Dr Iwona Pielesiak – *Uniwersytet Łódzki*

Adres korespondencyjny:

Wydział Nauk Geograficznych

Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź

e-mail: iwona.pielesiak@geo.uni.lodz.pl

3 ZARYS TREŚCI: W artykule zwrócono uwagę na tereny zieleni w gminie miejsko-wiejskiej na przykładzie gminy Stryków. W pierwszej części opracowania omówiono strukturę rodzajową i rozmieszczenie terenów zieleni, nawiązując do wybranych zagadnień współczesnego rozwoju społeczno-ekonomicznego omawianej jednostki. W dalszej kolejności przedstawiono wyniki wywiadu kwestionariuszowego z 490 mieszkańcami gminy. Omówiono percepcję lokalnych terenów zieleni oraz postrzeganie ich związku z jakością życia w gminie Stryków. Z badań wynika, że respondenci doceniają gminne tereny zieleni, zwłaszcza te, które poprzez bogate zagospodarowanie są dobrze przystosowane do pełnienia funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych. W wywiadach akcentowano także rolę zieleni w kształtowaniu krajobrazu gminy oraz poprawie lokalnych warunków zamieszkania. Jest to o tyle istotne, że badana jednostka terytorialna cechuje się dynamicznym rozwojem społeczno-ekonomicznym i silną ekspansją obiektów budowlanych, w tym wielkopowierzchniowych hal produkcyjnych i magazynowych oraz obiektów infrastruktury technicznej na tereny otwarte. Zjawiska te mogą w efekcie pogorszyć walory gminnego krajobrazu, a przez to – negatywnie wpłynąć na jakość i chęć mieszkania w gminie Stryków.

SŁOWA KLUCZOWE: tereny zieleni, jakość życia, gmina miejsko-wiejska, Stryków.

GREEN SPACES IN STRYKÓW URBAN-RURAL COMMUNE AND THEIR INFLUENCE ON RESIDENTS' QUALITY OF LIFE

ABSTRACT: This article is focused on green areas in urban-rural commune using the example of Stryków. First, the structure and location of the green areas were presented in reference to the chosen aspects of contemporary socio-economic development in this area. Furthermore, the results of a questionnaire interview with 490 municipal residents were presented. The perception of local green areas and their relation with the quality of life were discussed. It seems that the respondents appreciate municipal green areas, especially those well-developed ones which offer good conditions for leisure and recreation. In the interviews a positive role of green areas for local landscape and residential quality was emphasized as well. This is especially important nowadays, when Stryków is faced with a dynamic socio-economic and land development. As a result those phenomena might deteriorate municipal landscape and therefore reduce the quality of life and people's willingness to settle there.

KEYWORDS: green areas, quality of life, urban-rural commune, Stryków.

3.1. Wprowadzenie

W literaturze przedmiotu jakość życia jest definiowana jako zadowolenie z poziomu zaspokajania różnorodnych potrzeb jednostki ludzkiej lub zbiorowości, związanych z bezpieczeństwem, zdrowiem, pracą, warunkami zamieszkania czy też otaczającym środowiskiem społecznym i przyrodniczym. Z perspektywy psychologiczno-społecznej jakość życia jest analizowana zazwyczaj przez pryzmat samooceny, zaspokojenia potrzeb intelektualnych, emocjonalnych i społecznych (Piasny 1993; Kusterka-Jefmańska 2014). J. Czapiński (1994) utożsamia ją z pojęciami dobrostanu i szczęścia.

W ocenach jakości życia uwzględniających w większym stopniu aspekt przestrzenny, zazwyczaj bierze się pod uwagę elementy takie, jak dostęp do instytucji publicznych i usług komercyjnych oraz warunki dla mobilności – analizowane m.in. przez pryzmat funkcjonowania transportu publicznego, a w ostatnich latach także dostosowania infrastruktury do potrzeb ruchu pieszego i rowerowego. Innym, często kluczowym elementem brany pod uwagę w tego rodzaju badaniach jest dostępność i jakość terenów zieleni (Czepkiewicz, Jankowski 2015). Bliskość elementów przyrodniczych – skupisk seminaturalnej flory czy obiektów hydrograficznych jest szczególnie istotna dla mniejszych ośrodków osadniczych, gdyż to właśnie te elementy odróżniają je od obszarów silnie zurbanizowanych (Zimnicka, Czernik 2007).

Do terenów zieleni zalicza się najczęściej lasy, parki, zieleńce, bulwary nad-rzeczne, promenady, zabytkowe ogrody, zieleń osiedlową i przydrożną oraz cmentarze. W niektórych klasyfikacjach włącza się do tej grupy także ogródki jordanowskie, łąki i pastwiska, a nawet pola uprawne (Bożętka 2008). Obiekty

te pełnią w środowisku wielorakie funkcje. Część z nich ma oczywiste znaczenie dla człowieka, w związku z zaspokajaniem jego potrzeb w zakresie wypoczynku, rekreacji czy też nawiązywania kontaktów społecznych w estetycznym środowisku itp. Nie mniej ważny jest wpływ obszarów biologicznie czynnych na stan innych komponentów środowiska przyrodniczego. Dotyczy on regulacji klimatu w mikroskali (redukcja miejskiej wyspy ciepła, redukcja zanieczyszczeń, nawilżanie i jonizacja powietrza, emisja lotnych substancji korzystnych dla ludzkiego organizmu), przeciwdziałania degradacji wód i gleb, retencji wód i przeciwdziałania powodziom, a także stwarzania warunków bytowych i możliwości ekspansji dla fauny (Szumacher 2011).

Badania jakości życia uwzględniające rolę terenów zieleni dotyczą zazwyczaj miast. Celem niniejszego artykułu jest określenie, na ile obiekty te są istotne dla mieszkańców gminy miejsko-wiejskiej. Na obszarze, gdzie tereny zieleni są dominującym elementem lokalnego krajobrazu, ich rola może być bowiem niedoceniana.

Do badań wybrano gminę Stryków, w której blisko 12 tys. osób zajmuje obszar 158 km². Z ogółu gminnej populacji niemal 30% stanowią mieszkańcy centralnie zlokalizowanego miasta Stryków. Faktami kluczowymi dla zrozumienia obecnej sytuacji omawianej jednostki są: bliskość Łodzi oraz lokalizacja skrzyżowania autostrad A1 i A2 (w odległości około 2,5 km na południowy-wschód od miasta).

Budowa autostrad ewidentnie zmieniła lokalną strukturę użytkowania ziemi – dawne grunty orne zostały zajęte przez wielkopowierzchniowe hale magazynowe i produkcyjne oraz towarzyszącą im infrastrukturę, w krajobrazie pojawiły się także wyrobiska kruszyw, wykorzystywanych przy wznoszeniu nowych obiektów budowlanych. Zmiany te zaobserwowano nie tylko wzdłuż autostrady, ale także dróg prowadzących do autostradowego węzła Stryków (Lechowski 2013). Jednocześnie na terenie gminy zachowały się cenne obiekty przyrodnicze, które objęto prawną ochroną. Obszar ten jest na tyle atrakcyjny, iż w jego obrębie rozwijają się intensywne suburbanizacja i ruch turystyczny.

W artykule skupiono się przede wszystkim na terenach zieleni publicznej¹. Obiekty te były analizowane na tle innych wyznaczników jakości życia, odnoszących się do sfer społecznej, ekonomicznej i technicznej. Szczególną uwagę zwrócono na rolę terenów zieleni w kształtowaniu lokalnego krajobrazu oraz warunków do rekreacji mieszkańców gminy. Analiza danych źródłowych zakładała również zbadanie, czy, i ewentualnie które cechy lokalnej społeczności determinują określone postrzeganie terenów zieleni.

¹ Z analizy wykluczono cmentarze, które choć w klasyfikacji użytków ziemi są traktowane jako tereny zieleni, cechują się na tyle specyficznymi funkcjami i zagospodarowaniem, że nie dla wszystkich są tożsame z możliwościami realizacji potrzeb rekreacyjnych lub poprawą walorów estetycznych krajobrazu.

3.2. Materiały źródłowe i metody badań

Pierwsza część artykułu opiera się na badaniach własnych autorki – przeglądzie literatury przedmiotu i innych materiałów źródłowych (m.in. dokumentów planistycznych, opracowań z dziedziny ochrony przeciwpowodziowej i ochrony środowiska przyrodniczego, różnego typu materiałów kartograficznych), analizie danych statystycznych oraz inwentaryzacji w terenie, w tym wykonaniu dokumentacji fotograficznej. W części drugiej opracowania przedstawiono analizę wyników wywiadu kwestionariuszowego, który przeprowadzono na terenie gminy Stryków w połowie 2016 roku (Rochmińska i in. 2016).

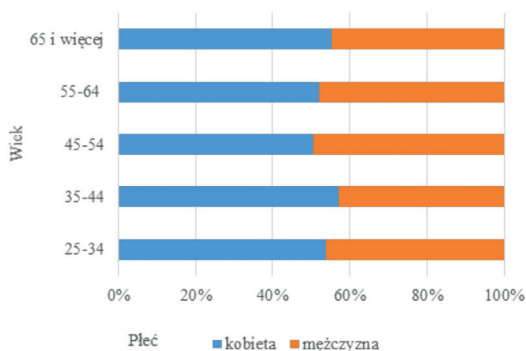
Wykorzystanie w analizie wyników wywiadu kwestionariuszowego wymaga wzięcia pod uwagę ograniczeń przypisywanych tej metodzie. Dotyczą one m.in. faktu, iż rozumienie pytania w kwestionariuszu i odpowiedzi może być odmienne dla respondenta, ankietera i osoby analizującej dane. Nie mniej istotnym zagadnieniem jest dobór respondentów (metoda doboru, liczba respondentów i ich struktura demograficzno-społeczna). Kolejną kwestią są umiejętności ankietera oraz forma kontaktu z nim. Mimo wymienionych ograniczeń, wywiad kwestionariuszowy jest uznanym, efektywnym narzędziem, które umożliwia poznanie poglądów dużych populacji (Babbie 2013).

Badania sondażowe w gminie Stryków zostały zrealizowane przez studentów kierunku gospodarka przestrzenna Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, we współpracy z Urzędem Miasta i Gminy Stryków. Objęły one 494 osoby, co stanowiło 4% populacji badanego obszaru. Liczbę wywiadów przeprowadzonych w każdym z sołectw starano się powiązać ze strukturą rozmieszczenia ludności. Rozmowy prowadzono z osobami pełnoletnimi, zamieszkującymi miejscowości należące do gminy Stryków. W mieście Stryków przeprowadzono blisko $\frac{1}{4}$ ogółu wywiadów, a w jednostkach terytorialnych bezpośrednio je otaczających – o połowę mniej. Zdecydowana ich większość (63,9%) miała miejsce w sołectwach leżących peryferyjnie w stosunku do administracyjnego centrum gminy. Respondenci byli dobierani metodą nielosową (dobór kwotowy), która nie daje możliwości uzyskania reprezentatywnych wyników.

Pytania w kwestionariuszu dotyczyły zagadnień związanych z szeroko pojętą jakością życia. Odnosiły się one do kwestii mieszkaniowych, infrastruktury społecznej i technicznej, a także rekreacji. Metryczka ankiety uwzględniała standardowe pytania odnośnie wieku, płci, wykształcenia, stanu cywilnego, źródeł utrzymania i miejsc zamieszkania respondentów, ale także ich subiektywnej oceny warunków materialnych, posiadania potomstwa oraz środka transportu wykorzystywanego w dojazdach do pracy lub szkoły.

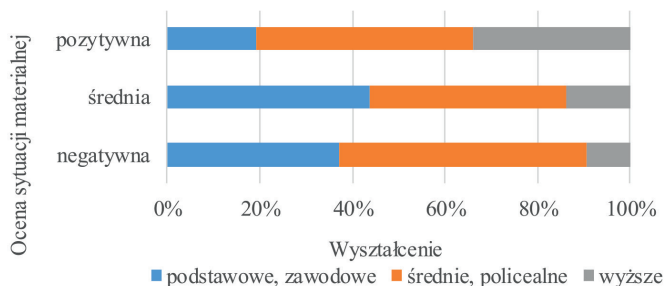
Z ogółu zebranych wywiadów, do dalszej analizy zakwalifikowano 490. Struktura respondentów była stosunkowo zróżnicowana. W analizowanej grupie zauważalna była niewielka przewaga kobiet (52,7%), osób w średnim wieku,

legitymujących się wykształceniem średnim (ryc. 1 i 2). W większości przypadków ankieterzy długo mieszkali na terenie gminy (82,3% osób deklarowało okres dłuższy niż 15 lat), pozostawali w związku małżeńskim (62,4%), nie mieli dzieci (65,1%) i raczej pozytywnie oceniali swoją sytuację materialną (blisko połowa respondentów uznała, że jest ona „dobra” lub „bardzo dobra”). Biorąc pod uwagę źródła utrzymania, przeważały osoby, których budżet opierał się na świadczeniach państwowych – zasiłku, rencie lub emeryturze (25,3%), a także z pracy najemnej (21,8%) i pracy na własny rachunek poza rolnictwem (16,2%). Respondenci deklarujący zatrudnienie we własnym gospodarstwie rolnym stanowili 12,3% ogółu.

Ryc. 1. Struktura respondentów według płci i wieku

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 2. Struktura respondentów według wykształcenia i subiektywnej oceny własnej sytuacji materialnej

Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na to, że nie wszyscy respondenci byli skłonni do odpowiedzi na każde pytanie ankieterów, w materiale źródłowym pojawiły się, zazwyczaj drobne, braki danych. W takich sytuacjach fakt innej niż maksymalna liczby wypowiedzi był eksponowany w opisie wyników.

W celu przeanalizowania zgromadzonych w trakcie wywiadu kwestionariuszowego danych wykorzystano tabele krzyżowe oraz powiązane z nimi miary związku cech jakościowych. Jeżeli pozwalała na to liczebność komórek o pożądanej wartości oczekiwanej, stosowano test istotności związku (*chi-kwadrat*) oraz miarę jego siły (współczynnik Cramera V). Aby zwiększyć prawdopodobieństwo dopuszczalności zastosowania tej miary w przypadku tabel o zbyt dużych wymiarach, zmienne zostały dodatkowo zagregowane. Jednak nawet ta operacja nie pozwoliła na przeanalizowanie związku między wszystkimi cechami. Stąd też, w przypadku zmiennych mierzonych na skali porządkowej, do analizy włączono współczynnik gamma Goodmana i Kruskala. Wzięto przy tym pod uwagę fakt, że w porównaniu z innymi miarami zbadana z jego pomocą siła związku jest zawyżona (Nawojczyk 2010).

Przedstawione w artykule analizy statystyczne zostały przeprowadzone z wykorzystaniem oprogramowania IBM SPSS Statistics 19. Z kolei rozmieszczenie i dostępność terenów zieleni zbadano z pomocą programu Arc Map 10.5.1.

3.3. Rozmieszczenie i struktura terenów zieleni w gminie Stryków

Ze względu na specyficzne położenie, na skraju Wzniesień Łódzkich, krajobraz gminy Stryków cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi. Zakłócają go jednak, zwłaszcza w centralnej części omawianej jednostki, obiekty infrastruktury drogowej oraz nowe hale produkcyjne i magazynowe (fot. 1), lokalizowane coraz bliżej terenów zabudowy mieszkaniowej. Z drugiej strony peryferyjne obszary gminy są urozmaicone cennymi zbiorowiskami leśnymi, głównie borami sosnowymi i lasami mieszanymi z domieszką dębu szypułkowego, grabu zwyczajnego, lipy drobnolistnej itp. (sołectwa Wola Błędowa, Kalinów, Ługi, Dobieszków i Imielnik).

Według danych GUS na rok 2016, lesistość gminy Stryków osiąga wartość znacznie poniżej średniej dla województwa łódzkiego (21,4%) czy powiatu zgierskiego (18,9%) i wynosi jedynie 11,2%. W świetle wymienionych danych, ale także informacji pozyskanych z opracowań kartograficznych, tereny zieleni wydają się pełnić marginalną rolę w kształtowaniu lokalnego krajobrazu. W rzeczywistości cechuje się on, zwłaszcza w południowej części gminy, wysokim ich udziałem. Skromny zasób lasów uzupełniają bowiem rozproszone na terenie gminy grunty zadrzewione, spośród których ponadprzeciętną powierzchnią wyróżniają się zadrzewienia w sołectwach Bratoszewice, Warszewice, Tymianka i Zagłoba (Nalewajko, Pielesiak 2009).

Na realnie większy udział zieleni wysokiej wpływa także odłogowanie gruntów ornych. Liczne, rozproszone na terenie gminy, latami nieużytkowane działki zostały w jego wyniku samorzutnie zaanektowane przez krzewy i roślinność drzewiastą o niewielkich wymaganiach siedliskowych. Sprzyja temu z jednej strony

Fot. 1. Zabudowania Raben Logistics Polska we wsi Smolice

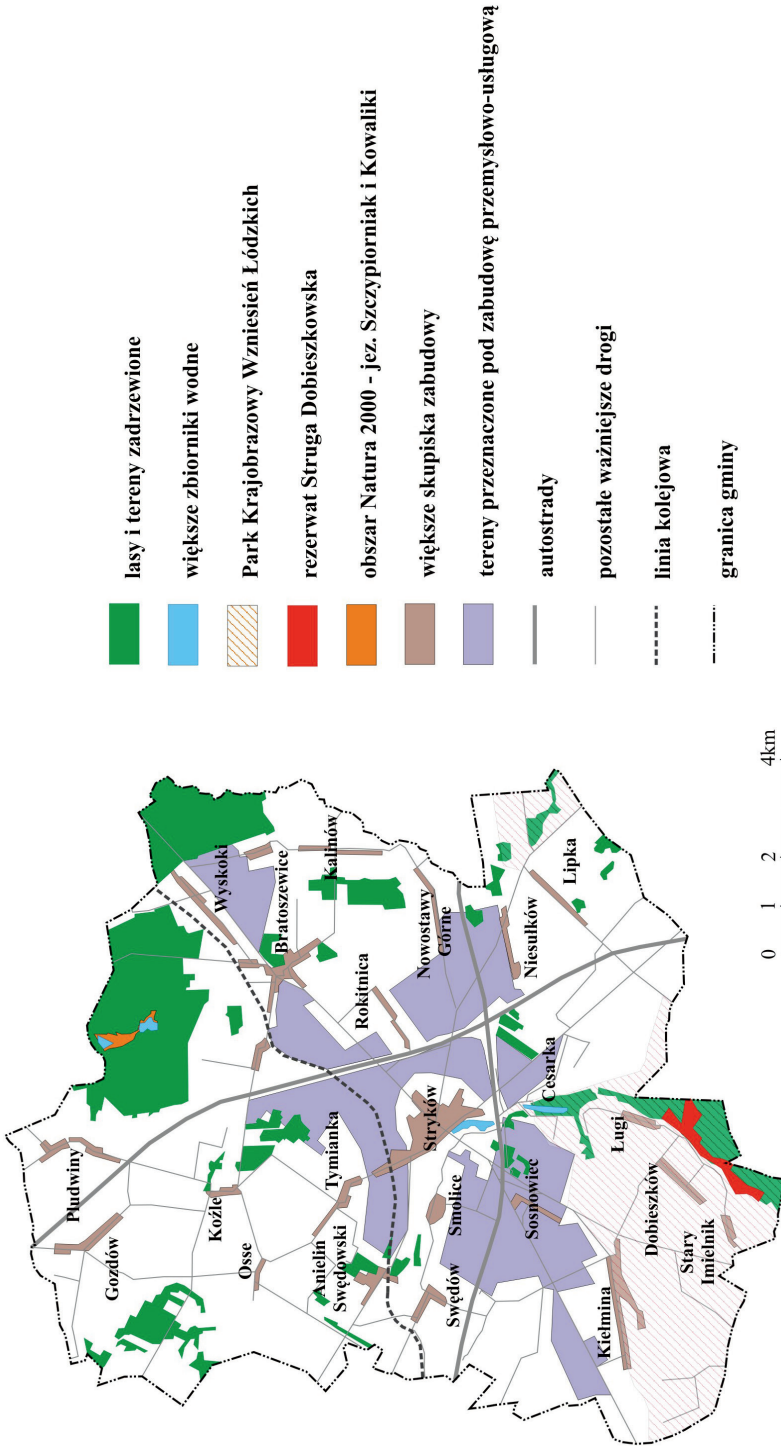
fol. I. Pielesiak (2017)

niska jakość wykształconych na utworach polodowcowych gleb, a z drugiej – bliskość Łodzi i współcześnie obserwowany rozwój lokalnego rynku pracy w sektorach pozarolniczych. Innym czynnikiem utrudniającym efektywne prowadzenie gospodarki rolnej na znacznym obszarze było pojawienie się barier przestrzennych w postaci autostrad, w wyniku czego znacznie wzrosła odległość między siedliskami rolniczymi a gruntami ornymi, a także pogorszył się rozłóg działek rolnych (Bacior 2013).

Poza wymienionymi, w krajobrazie gminy nadal zachowały się zadrzewienia śródpolne. Podobnie jak samorzutne formy na gruntach ornym, są to jednak tereny zieleni nieurządzonej, nieprzystosowane do pełnienia funkcji rekreacyjnej.

Z ogółu gruntów leśnych (1 820 ha) 81% stanowią tereny we władaniu publicznym. Część z nich cechuje się wyjątkowym składem gatunkowym i walorami krajobrazowymi, przez co została objęta prawną ochroną. Na omawianym terenie istnieje obecnie 70 chronionych obiektów przyrody ożywionej, w tym rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszar Natura 2000 (ryc. 3) i cztery użytki ekologiczne. Pozostałymi są pomniki przyrody – głównie wyróżniające się wielkością lub sędziwym wiekiem lipy drobnolistne i dęby szypułkowe, ale także obejmująca 146 okazów aleja dębowa w sołectwie Kalinów (*Centralny rejestr...*).

Jedyny na terenie gminy leśny rezerwat przyrody, Struga Dobieszowska, ma za zadanie chronić przeszło 37-hektarowy, wyjątkowo malowniczy fragment doliny rzeki Młynówki (Strugi Dobieszowskiej). Na wyjątkowość tego obszaru wpływają: meandrujący ciek prowadzący wody o dużej czystości, kamieniste niszowe źródłiskowe, rzeźba urozmaicona głębokimi formami erozyjnymi, a także bogata szata roślinna i świat zwierzęcy. Lokalna flora obejmuje nie tylko wyjątkowej

Ryc. 3. Ważniejsze tereny zieleni oraz ich ochrona na tle aktualnego i planowanego zagospodarowania gminy Stryków
 Źródło: opracowanie własne na podstawie serwisu Geoportal oraz Systemu Informacji Przestrzennej Gminy Stryków.

wartości półnaturalne lasy – mozaikę olsów, łągów, grądów i mieszanego boru sosnowo-dębowego, ale także cenne łąki i trawiaste szuwary (Nalewajko, Pielesiak 2009). Rezerwat, w obrębie którego utworzono ścieżkę edukacyjną, wchodzi w skład powołanego w 1996 roku Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Obszar ten jest wyjątkowo atrakcyjny, co niestety naraża go na intensywną antropopresję. W szczególności objawia się to nadmierną penetracją turystyczną oraz rozpraszaniem zabudowy jednorodzinnej (Wycichowska 2008), z roku na rok szczególnie obudowującej tereny o najwyższych walorach przyrodniczych (fot. 2).

Fot. 2. Nowa jednorodzinna zabudowa mieszkaniowa w pobliżu rezerwatu Struga Dobieszkowska

fot. I. Pielesiak (2017)

Wartościowe zbiorowiska flory odnaleźć można również na innych terenach podmokłych oraz łąkach, szczególnie towarzyszących ciekom i zbiornikom wodnym. Do tego rodzaju obiektów można zaliczyć zlokalizowany w obrębie kompleksu lasów błędowskich Obszar Natura 2000 Szczypiorniak i Kowaliki. Przedmiotem jego ochrony jest awifauna związana z dwoma śródleśnymi stawami. Wartościowym elementem systemu przyrodniczego są także lokalnie występujące łągi wierzbowe, olszowe i jesionowe. Ze względu na ustronne położenie, obszar ten nie podlega tak silnej penetracji turystycznej, jak ma to miejsce w przypadku terenów zieleni zlokalizowanych w granicach PKWŁ. Cenna roślinność hydrofilna (wilgotne łąki, zarośla szuwarowe i bagienne olszyny porastające obszary źródłiskowe i otoczenie zbiorników wodnych, doliny cieków, bagna i torfowisko) występuje ponadto w okolicach miejscowości: Dobra, Ciołek, Ługi, Niesułków, Kalinów, Imielnik Stary, Anielin i Warszewice. Cztery takie skupiska uznano za użytki ekologiczne (*Centralny rejestr...*; Nalewajko, Pielesiak 2009).

Z punktu widzenia potencjału dla rekreacji mieszkańców gminy Stryków duże znaczenie mogą mieć tereny zieleni urządzonej. Na badanym obszarze należą do nich: otoczenie zalewów na rzece Moszczenica w Strykowie i Cesarce, a także parki – miejski w Strykowie i wiejskie w miejscowościach Bratoszewice, Dobieszków, Klęk, Osse, Wola Błędowa i Niesułków Kolonia. Ostatnia z wymienionych form, ze względu na niepubliczny charakter, cechuje się jednakże ograniczonymi możliwościami penetracji turystycznej.

Zlokalizowany na południe od najsilniej zurbanizowanej części miasta (obecnie pomiędzy drogą krajową nr 14 i autostradą A2) rekreacyjny zalew na Moszczenicy powstał pod koniec lat 80. XX wieku. Ma on powierzchnię 12,4 ha i zamknięto go czołową zaporą ziemną o długości 110 m (*Plan operacyjny...* 2010). Obiekt ten początkowo efektywnie spełniał swoją rolę, jednak zarówno jakość wód w zbiorniku, jak i elementy zagospodarowania terenów otaczających z biegiem czasu uległy degradacji. W związku z tym władze miejskie podjęły próbę rewaloryzacji otoczenia zalewu. Przeprowadzone w latach 2010–2012 prace zaowocowały znaczną poprawą estetyki i funkcjonalności omawianego obszaru (Durecka, Durecki 2015). Obecnie użytkownicy mają do dyspozycji plażę z magazynem sprzętu wodnego, boiska sportowe, place zabaw i skatepark, taras widokowy, parkingi, a także utwardzoną ścieżkę rowerową i ciągi piesze z towarzyszącymi im ławkami. Do głównych zalet tego obszaru można zaliczyć bliskość zabudowy mieszkaniowej oraz wizualną warstwę lokalnego krajobrazu. Rekreację w tym miejscu może jednak zakłócać hałas drogowy, generowany przez ruch pojazdów na obu wymienionych powyżej, silnie obciążonych drogach kołowych (fot. 3).

Fot. 3. Zalew na Moszczenicy w Strykowie – widok na wiadukt autostrady A2
fot. I. Pielesiak (2017)

Blisko kilometr na południowy wschód od strykowskiego zalewu miejskiego, także na rzece Moszczenica, znajduje się kolejny sztuczny zbiornik wodny. Leżący w obrębie sołectwa Cesarka obiekt ma długość około 700 m (w osi) i szerokość przekraczającą 90 m w części północnej. Na wschód od niego rozciąga się zalesiony obszar, którego część pozostaje we władaniu Ośrodka Wczasowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi. Zagospodarowanie rekreacyjne otoczenia zalewu w Cesarce jest znacznie uboższe niż w przypadku zbiornika w mieście Stryków.

Mieszkańcy Strykowa i jego okolic mają ponadto do dyspozycji park funkcjonujący w centrum miasta co najmniej od lat 70. XX wieku (Durecka 2017). Ma on dość ograniczone możliwości pełnienia funkcji rekreacyjnej. Po pierwsze, obiekt ten ma nietypową formę, otaczając od zachodu i południowego zachodu wąskimi pasmami dwa boki kościelnej parceli. Z drugiej strony ograniczają go drogi kołowe oraz parking. Przy niewielkiej powierzchni (około 50 a), hałaśliwym sąsiedztwie oraz niewielkiej liczbie obiektów małej architektury sprzyja on raczej chwilowemu odpoczynkowi, np. w związku z korzystaniem z okolicznych obiektów usługowych. Może on również mieć większe znaczenie dla mieszkających w pobliżu osób, dla których przemieszczanie się na większe odległości stanowi problem, np. dla seniorów, osób niepełnosprawnych. Niewątpliwie poprawia on także walory małomiasteczkowego krajobrazu Strykowa.

Mieszkańcy omawianej gminy oraz osoby przyjezdne mogą także korzystać z rodzinnych ogrodów działkowych. Tego rodzaju obiekty znajdują się w miejscowościach Osse oraz Dobra Nowiny. Według danych Okręgowego Zarządu Łódzkiego Polskiego Związku Działkowców, pierwszy z wymienionych – ROD „Osa” obejmuje 340 parcel na blisko 19 ha terenu. Z kolei do znacznie mniejszego ROD-u „Pierwiosnek” należy 81 działek, które zajmują łącznie około 5,5 ha.

Biorąc pod uwagę potencjalną dostępność do ważniejszych terenów zieleni, większość skupisk zabudowy znajduje się w bardzo korzystnej sytuacji. Leżą one bowiem w odległości od 0,5 km (zwłaszcza w peryferyjnych częściach gminy) do 1 km od obszarów leśnych lub publicznych terenów zieleni urządzonej. Odpowiada to wartości poniżej kwadransa pieszego dojścia (ze średnią prędkością 5 km/h). Jest to oczywiście znaczne uproszczenie – czas dojścia rzeczywistego, z wykorzystaniem lokalnych ciągów komunikacyjnych, jest zazwyczaj dłuższy.

Najmniej korzystną sytuacją w opisywanej gminie cechują się obszary rozciągające się wzdłuż równoleżnikowo biegnącego korytarza autostrady A2, w sołectwach Smolice i Niesułków. Od większych kompleksów zieleni dzieli je przeszło 1,5 km. Nie są to jednak wartości szczególnie niekorzystne. Co więcej, obszary te są zajęte głównie przez grunty orne, infrastrukturę techniczną i zabudowę przemysłowo-składową.

3.4. Postrzeżenie terenów zieleni w gminie Stryków

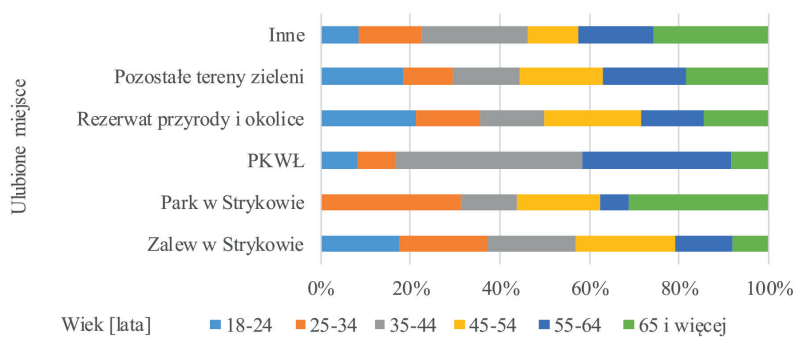
W świetle wyników wywiadu kwestionariuszowego z 2016 roku, tereny zieleni są traktowane jako czynnik poprawiający jakość życia w gminie Stryków, choć takie pytanie nie zostało sformułowane wprost. Potwierdzają to wypowiedzi na temat „miejsc najładniejszych”. Aż 72,8% z 452 poruszających tę kwestię respondentów wskazało bowiem właśnie na nie, przy czym zdecydowanie dominował strykowski zalew na Moszczenicy i jego bezpośrednie otoczenie. Wymieniła go niemal połowa badanych. Jednocześnie obiekt ten dla 39 osób był miejscem o największym znaczeniu w gminie, mimo iż na omawianym obszarze za kluczowe uznaje się zazwyczaj autostrady i ich skrzyżowanie oraz zlokalizowane w ich pobliżu obiekty przemysłowe i centra logistyczne.

Jeżeli chodzi o najładniejsze miejsca w gminie, w opinii respondentów dużo mniejsze znaczenie miały obiekty związane z PKWŁ. Mimo, iż jest on kojarzony z wysoką atrakcyjnością turystyczną, uwagę na niego zwrócił jedynie co 11 respondent. Warto także podkreślić, że szczególnie docenianym fragmentem parku okazał się rezerwat przyrody Struga Dobieszkowska.

Jako czynnik upiększający krajobraz gminy marginalne znaczenie wydaje się mieć park miejski w Strykowie (1,2%). Z kolei 7,1% badanych mieszkańców jako atrakcyjne wymieniła inne tereny zieleni – przede wszystkim parki dworskie w Bratoszewicach i Klęku, otoczenie zalewu w Cesarce, lasy w sołectwach Wola Błędowa, Wysoki i Kalinów oraz mniejsze powierzchniowo tereny zadrzewione i zakrzewione, potocznie nazywane „lasami”, zlokalizowane w różnych częściach gminy. Odpowiedź na pytanie o miejsca cechujące się największym powabem pejzażu nie wykazała statystycznie istotnego związku z żadną zmienną niezależną zarówno dla cech pierwotnych, jak i zagregowanych.

Miejsca uważane przez mieszkańców za najładniejsze niekoniecznie okazały się być ulubionymi. Tereny zieleni utożsamiało z miejscami ulubionymi 49,9% respondentów (dla $N = 415$). Struktura wskazań na poszczególne obiekty była niemal analogiczna do miejsc najładniejszych – dominował zalew w Strykowie. Pewną różnicę zaobserwowano w odniesieniu do parku miejskiego w Strykowie. „Koszt” PKWŁ wzrosła bowiem nieco jego ranga. Można to prawdopodobnie wytłumaczyć różnicą w dostępności do obu obiektów, zwłaszcza dla mniej mobilnych mieszkańców miasta.

W wywiadach zauważalna jest słaba współzmiennność odpowiedzi na pytanie o „ulubione miejsca” z wiekiem ankietowanych. Zgodnie z oczekiwaniami, młodzi mieszkańcy preferowali zalew w Strykowie oraz tereny zieleni, których eksploatacja wymaga większego wysiłku i dłuższego dojazdu (rezerwat Struga Dobieszkowska). Z kolei osoby najstarsze wskazywały raczej park w Strykowie i inne tereny zieleni zlokalizowane zazwyczaj w pobliżu własnych miejsc zamieszkania (ryc. 4). Współzmiennność tę zaobserwowano na niskim poziomie istotności.

Ryc. 4. Struktura ulubionych miejsc w gminie Stryków według wieku respondentów

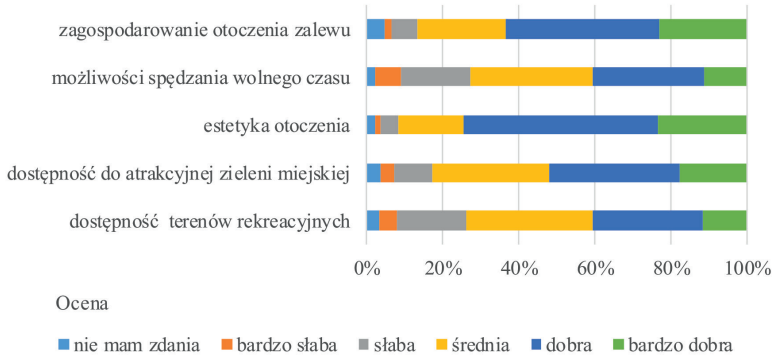
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

Choć w pierwszym z analizowanych pytań tereny zieleni uznawane były za zwyczaj za miejsca najładniejsze, dla części respondentów okazały się one „najbrzydsze” (8,3% ze 156 ważnych odpowiedzi). Odnosiło się to jednak do obiektów zaniedbanych (w ujęciu subiektywnym) – stawów w Dobieszkowie, parku dworskiego w Bratoszewicach, poboczy dróg oraz parku miejskiego, w szczególności do sektora z fontanną. W kontekście roli terenów zieleni ważne jest również to, że w wielu wypowiedziach podkreślano negatywną rolę obiektów infrastruktury technicznej (głównie autostrad) oraz zabudowy przemysłowo-składowej w kształtowaniu lokalnego krajobrazu (odpowiednio 23,7% i 5,8%).

Rangę terenów zieleni potwierdzono odpowiedziami na pytanie o zalety mieszkania na terenie gminy. Poza wskazaniem na kwestie ekonomiczne, różnego typu tereny zieleni i związane z nimi cechy (cisza, spokój, czyste środowisko) wymieniło blisko 41% z 438 osób wypowiadających się w tej kwestii. Choć nie zaobserwowano istotnego statystycznie związku z miejscem, które zamieszkiwał dany respondent, przy przeglądzie danych w tabelach krzyżowych w niewielkim stopniu jest dostrzegalna rola oddalenia od Strykowa. Na wymienione, pozytywne cechy kojarzone z terenami zieleni wskazały szczególnie osoby związane z krajobrazowo uprzywilejowanymi sołectwami, zlokalizowanymi peryferyjnie w stosunku do administracyjnego centrum gminy.

Mimo że tereny zieleni są postrzegane przez mieszkańców jako podnoszące atrakcyjność gminy, jeden z analizowanych obiektów – park w Strykowie, został przez 43 osoby wskazany jako miejsce niebezpieczne. Respondenci podkreślali, że zagrożenie dotyczy szczególnie pory nocnej (nieco więcej tego rodzaju opinii wygłosili mężczyźni). Przytoczone obserwacje korespondują z wynikami badań nt. poczucia zagrożenia przestępczością w miejscach publicznych innych polskich miast. Parki są stereotypowo postrzegane jako niebezpieczne, mimo że dane nt. popełnionych przestępstw z reguły nie potwierdzają tych opinii (Bogacka 2017).

Ankietowani byli zadowoleni z miejsc swojego zamieszkania – owo zadowolenie uwidacznia się we wszystkich poruszanych w wywiadzie kwestionariuszowym aspektach (ryc. 5, tab. 1). Rozkład ocen na histogramach w każdym przypadku wykazuje wyraźną prawoskośność. Najlepiej postrzegana jest estetyka otoczenia, a w mniejszym stopniu także zagospodarowanie otoczenia zalewu. Najgorsze oceny dotyczyły możliwości spędzania wolnego czasu i dostępności do miejsc rekreacji, jednak nadal plasowały się one na średnim poziomie.

Ryc. 5. Struktura ocen respondentów odnośnie wybranych aspektów atrakcyjności zamieszkiwania w gminie Stryków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

Tabela 1. Podstawowe statystyki opisowe dla opinii na temat wybranych aspektów atrakcyjności zamieszkiwania w gminie Stryków

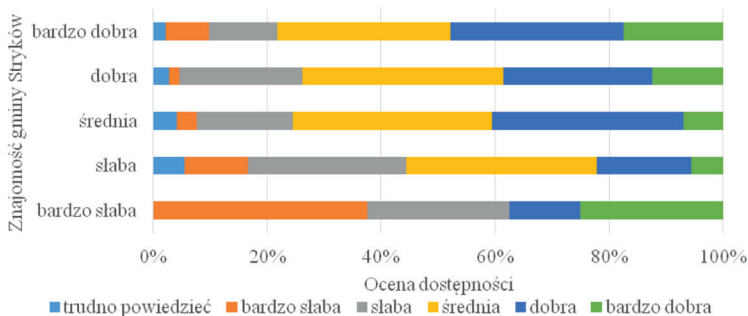
Aspekt oceny	Liczba ważnych obserwacji	Mediana	Dominanta
Atrakcyjność mieszkania w Strykowie	484		dobrze (4)*
Dostępność terenów rekreacyjnych			średnio (3)
Estetyka otoczenia			dobrze (4)
Możliwości spędzania wolnego czasu	490		średnio (3)
Dostępność do atrakcyjnej zieleni miejskiej			dobrze (4)
Zagospodarowanie otoczenia zalewu			dobrze (4)

* w skali 1–5

Źródło: opracowanie na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

Osoby, które deklarowały dobrą znajomość terytorium gminy nieco przychylniej wypowiadały się na temat dostępności do terenów rekreacyjnych (ryc. 6). Koresponduje to z obserwacjami przytaczanymi w literaturze przedmio-

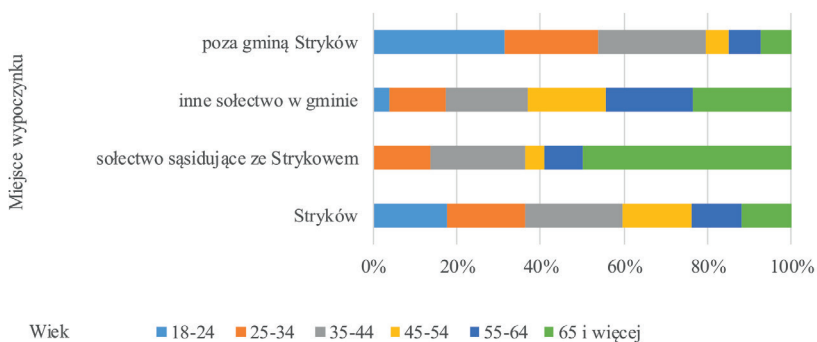
tu na temat związku między orientacją w terenie lub w obrębie przestrzennych budynków (np. centrów handlowych, szpitali) a percepcją trudności w docieraniu do konkretnej destynacji (m.in. Golledge 1992; Baskaya i in. 2004; Chebat i in. 2005; Pielesiak 2016).

Ryc. 6. Ocena dostępności terenów rekreacyjnych a deklarowana przez respondentów znajomość terenu gminy Stryków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

Inna z kolei obserwacja dotyczy miejsc, w których różne grupy wiekowe mieszkańców gminy spędzają weekendy. Otóż osoby młodsze preferowały wyjazdy do obiektów rozrywkowych poza gminą – głównie do Łodzi, a także wypoczynek nad wodą (zwłaszcza nad zalewem w Strykowie). Starsi natomiast częściej realizowali potrzeby rekreacyjne w gminnych lasach i na własnych działkach zlokalizowanych peryferyjnie w stosunku do Strykowa (ryc. 7).

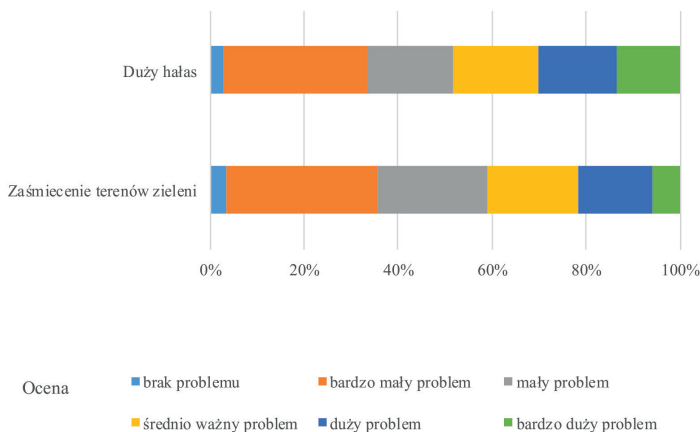

Ryc. 7. Struktura miejscowości wypoczynku weekendowego według wieku ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

Jest to zależność istotna statystycznie (dla $p < 0,001$ chi-kwadrat = 48,9 przy 6 stopniach swobody). Siłę zaobserwowanego związku należy jednak uznać za niewielką (Cramer $V = 0,24$). Niemal analogiczne wartości otrzymano dla relacji między zagregowanym do trzech kategorii wykształceniem respondentów a miejscem weekendowego wypoczynku ($p < 0,001$; chi-kwadrat = 49,1; $df = 6$, Cramer $V = 0,23$) oraz długością zamieszkiwania w gminie a miejscem wypoczynku ($p = 0,001$; chi-kwadrat = 23,6; $df = 6$, Cramer $V = 0,23$)². Osoby z wykształceniem niższym i średnim, długotrwale zamieszkujące badany obszar, preferowały raczej peryferyjne części gminy, zazwyczaj własne sołectwo. W każdym z analizowanych przypadków niechętnie wypoczywano w obszarach bezpośrednio otaczających Stryków, co jest zrozumiałe ze względu na ich strukturę funkcjonalną z dominacją działalności przemysłowych i logistycznych.

Respondenci zostali również poproszeni o ocenę dokuczliwości wybranych kwestii, odnoszących się do transportu, infrastruktury społecznej, mieszkalnictwa, lokalnego rynku pracy, a także zakłóceń porządku publicznego. W kontekście poruszanego w artykule tematu warto zwrócić uwagę na dwa takie zagadnienia – dokuczliwość zaśmiecenia terenów zieleni oraz hałasu. Oba zostały uznane za raczej nieistotny problem – w wypowiedziach mieszkańców dominowały wskazania na „bardzo mały problem” (ryc. 8).

Ryc. 8. Dokuczliwość zaśmiecienia terenów zieleni i hałasu w gminie Stryków w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wywiadu kwestionariuszowego.

² Pozostałe wykryte, dzięki analizie statystycznej, związki okazały się zbyt mało istotne, by je przytaczać. Z kolei dla relacji, których istotność osiągnęła poziom 0,001, wartości statystyk chi-kwadrat czy gamma Goodmana i Kruskala były bliskie zeru, a więc sugerowały brak związku.

Wśród osób, które w przeciwieństwie do pozytywnie nastawionej większości uskarżały się na hałas i zaśmiecenie, przeważały osoby w średnim wieku, bez względu na płeć, raczej o średnim lub niższym wykształceniu. Dominowali w tej grupie respondenci długotrwale zamieszkujący gminę, o subiektywnie dobrej sytuacji materialnej.

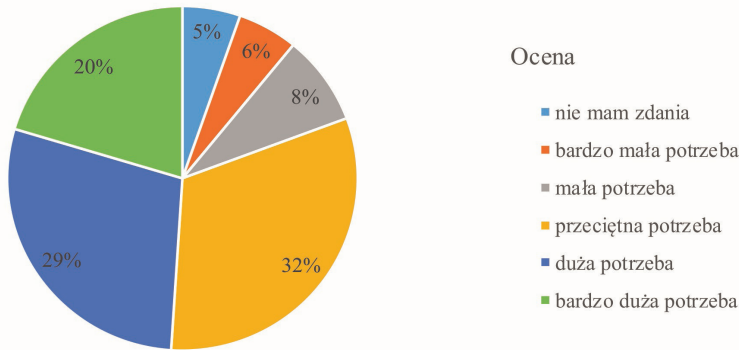
Deklarowana niewielka dokuczliwość hałasu może być nie do końca zgodna ze stanem faktycznym. W wywiadzie zapytano bowiem mieszkańców o wady i zalety mieszkania w gminie. Wśród 360 wskazań różnorodnych wad, blisko połowa dotyczyła zbyt wysokiego natężenia dźwięku, jednocześnie tylko 18% ogółu respondentów jako zaletę wymieniła ciszę i spokój. Byli to głównie mieszkańcy peryferyjnych części gminy, podczas gdy na hałas uskarżali się przede wszystkim ankietowani ze Strykowa i sołectw ościennych, a więc obszarów najbardziej narażonych na negatywne efekty zewnętrzne funkcjonowania autostrad. Najbardziej krytyczne w tym aspekcie były osoby długotrwale zamieszkujące gminę, legitymujące się średnim wykształceniem i deklaratywnie zamożniejsze.

Wśród wad zamieszkiwania w gminie Stryków, do terenów zieleni odnosiły się jeszcze uwagi nt. niedostatku miejsc do rekreacji oraz negatywnego wpływu hał produkcyjnych i magazynowych na lokalny krajobraz. Były to jednak głosy zdecydowanie mniej liczne – odpowiednio 22 i 4 na 369 ogółem.

Na zakończenie warto jeszcze uzupełnić wątek zalet mieszkania na omawianym obszarze. Okazuje się, że w grupie 438 opinii na ten temat kwestie związane ze środowiskiem przyrodniczym miały udział drugorzędny, zdecydowanie przeważały względy gospodarcze (miejsca pracy, dochody gminne, dostępność komunikacyjna, bliskość Łodzi itp.). Warto jednak zauważyć, iż obok wspomnianej już ciszy i spokoju (w częściach peryferyjnych gminy), podkreślano rolę walorów krajobrazowych i czystego środowiska (11,2%), dużej ilości zieleni (6,4%) oraz istnienia zbiorników wodnych (3,2%).

O istotniejszej niż przewidywana roli środowiska przyrodniczego dla społeczności lokalnej świadczyć mogą jednak odpowiedzi oceniające potrzebę jego ochrony w gminie (ryc. 9). Ponad połowa respondentów stwierdziła bowiem, iż jest ona co najmniej duża.

Biorąc pod uwagę udział procentowy wypowiedzi na konieczność prowadzenia działań ochronnych wskazywały częściej kobiety, osoby deklarujące lepszą sytuację materialną, z wykształceniem wyższym i w średnim wieku. Pewne znaczenie miał także okres zamieszkiwania na badanym obszarze – osoby dłużej związane z gminą bardziej akcentowały potrzebę ochrony lokalnego środowiska przyrodniczego.

Ryc. 9. Potrzeba ochrony środowiska przyrodniczego w gminie Stryków w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów kwestionariuszowych.

3.5. Wnioski

W świetle danych statystycznych tereny zieleni, zwłaszcza wysokiej, nie wydają się mieć dużego znaczenia w strukturze użytkowania ziemi gminy Stryków. W rzeczywistości jednakże omawiany obszar cechuje się krajobrazem, w którym flora stanowi jeden z kluczowych elementów. Jest to skutkiem m.in. samorzutnej ekspansji roślinności na powszechnie w badanej jednostce terytorialnej odłogi.

W świetle przeprowadzonego badania kwestionariuszowego tereny zieleni okazują się być istotnym elementem wpływającym na jakość zamieszkiwania w gminie Stryków. W tak dynamicznie rozwijającej się pod względem gospodarczym jednostce, jest to niezwykle istotne. Zwłaszcza, że strefy podwyższonej aktywności ekonomicznej mają docelowo szczelnie obudować główny ośrodek koncentracji ludności – Stryków, oddzielając go od bardziej atrakcyjnych krajobrazów na północy i południu gminy. W tej sytuacji warto byłoby rozważyć wprowadzenie kolejnych, nawet niewielkich powierzchniowo terenów zieleni, obejmujących zwłaszcza roślinność wysoką lub pnąca. Mogłyby one pełnić rolę buforów ochronnych pomiędzy miejscami zamieszkania i drogami przemierzania się a szpecącą krajobraz wielkogabarytową zabudową produkcyjną i usługową (Virtudes 2016). Badania pokazują, iż zieleń jest czynnikiem poprawiającym percepcję krajobrazu nie tylko w odniesieniu do dzielnic mieszkaniowych, ale także w przypadku terenów związanych z przemysłem (Ruelle i in., 2012). Nie bez znaczenia jest, i będzie miała w przyszłości, rola elementów biologicznie czynnych w poprawie jakości powietrza oraz tłumieniu uciążliwego hałasu generowanego przez ruch kołowy.

Potrzebę dbałości o tereny zieleni, które są nieodłącznymi elementami krajobrazu kulturowego, można argumentować w nawiązaniu do powszechnie zna-

nej, hierarchicznej teorii potrzeb człowieka A. Masłowa. W ujęciu tym podstawę egzystencji jednostki ludzkiej stanowią elementy podstawowe (natury fizjologicznej). Dopiero po ich zaspokojeniu rodzi się konieczność zapewnienia sobie bezpieczeństwa, zaspokojenia potrzeb społecznych, uznania i w końcu – samorealizacji. Ostatni z elementów wiąże się m.in. z jakością zamieszkiwanego przez człowieka środowiska (Berny i in. 2012). Krajobraz kulturowy może bowiem zaspokoić potrzeby duchowe, estetyczne, poznawczo-rozwojowe, wychowawcze, wypoczynku i dobrego samopoczucia (Andrejczuk 2013). W myśl przytaczanego w związku z teorią Masłowa prawa wzmocnienia, „zaspokojenie wyższych potrzeb nie powoduje ich zaniku, lecz wręcz przeciwnie, człowiek odczuwa je jako przyjemne i będzie dążył do ich wzmocnienia” (Berny i in. 2012: 83). A zatem wraz z poprawą sytuacji materialnej mieszkańców, potrzeba zamieszkiwania w przyjemnym środowisku będzie coraz większa. M.in. w związku z tym faktem, dbałość o walory krajobrazowe uznaje się współcześnie za jedno z bardziej istotnych wymagań odnośnie zagospodarowania przestrzennego (*Ustawa...* 2003; Myga-Piątek 2007).

Mając to na uwadze, władze gminy Stryków, na terenie której zlokalizowano skrzyżowanie najważniejszych autostrad w kraju, powinny bardzo rozważnie realizować lokalną politykę przestrzenną. Zrozumiałym jest dążenie do jak największej aktywizacji gospodarczej, która może nie tylko pozytywnie wpłynąć na budżet gminy, ale także zaoferować mieszkańcom miejsca pracy i pobudzić lokalną przedsiębiorczość. Warto jednak pamiętać także o jakości środowiska (jego różnorodności, czystości, powabie pejzażu), w którym człowiek zamieszkuje.

Literatura

- Andrejczuk W., 2013, *Funkcje krajobrazu kulturowego*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, 20: 65–81.
- Babbie E., 2013, *Podstawy badań społecznych*, przeł. W. Betkiewicz i in., Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bacior S., 2013, *Ocena zmian struktury przestrzennej gospodarstw rolnych spowodowanych przejęciem części gruntów pod pas autostrady na przykładzie autostrady A1*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, 3 (1): 217–227.
- Baskaya A., Wilson C., Özcan Y., 2004, *Wayfinding in an Unfamiliar Environment. Different Spatial Settings of Two Polyclinics*, „Environment and Behavior”, 36 (6): 839–867.
- Berny J., Leśniewski M.A., Górski P., 2012, *Motywacja w systemie zarządzania zasobami ludzkimi. Analiza teoretyczna problemu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach”, Seria: Administracja i Zarządzanie, 92: 77–89.
- Bogacka E., 2017, *Problematyka badawcza z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, 27: 141–151.
- Bożętka B., 2008, *Systemy zieleni miejskiej w Polsce – ewolucja i problemy kształtowania*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, 22: 49–63.

- Centralny rejestr form ochrony przyrody*, <http://crfop.gdos.gov.pl> (dostęp: 05.09.2017).
- Chebat J.C., Gélinas-Chebat C., Therrien K., 2005, *Lost in a mall – the effects of gender, familiarity with a shopping mall and shopping values on shoppers' wayfinding proces*, „Journal of Business Research”, 58(11): 1590–1598.
- Czapiński J., 1994, *Psychologia szczęścia: przegląd badań i zarys psychologii cebulowej*, Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Warszawa.
- Czepakiewicz M., Jankowski P., 2015, *Analizy przestrzenne w badaniach nad jakością życia w miastach*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 1: 101–117.
- Dane GUS (BDL), <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/> (dostęp: 25.09.2017).
- Durecka I., 2017, *Parki jako element struktury przestrzennej miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego*, praca doktorska, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Durecka I., Durecki T., 2015, *Wpływ inwestycji z dofinansowaniem unijnym na rozwój przestrzenny w wybranych miastach aglomeracji łódzkiej*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, 19: 149–165.
- Geoportal, <http://www.geoportal.gov.pl> (dostęp: 27.09.2017).
- Golledge R.G., 1992, *Place Recognition and Wayfinding: Making Sense of Space*, „Geoforum”, 23(2): 199–214.
- Kusterka-Jefmańska M., 2014, *Metodyka badań subiektywnej jakości życia – wybrane inicjatywy*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 333: 81–89.
- Lechowski Ł., 2013, *Analiza zmian pokrycia terenu wokół autostrad za pomocą GIS*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, 14: 59–76.
- Myga-Piątek U., 2007, *Kryteria i metody oceny krajobrazu kulturowego w procesie planowania przestrzennego na tle obowiązujących procedur prawnych*, [w:] Kistowski M., Korwel-Lejkowska B. (red.), *Waloryzacja środowiska przyrodniczego w planowaniu przestrzennym*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, 19: 101–110.
- Nalewajko J., Pielesiak I., 2009, *Cechy środowiska przyrodniczego gminy Stryków oraz jego antropogeniczne przeobrażenia*, [w:] Lamprecht M., Marszał T. (red.), *Monografia Miasta i Gminy Stryków*, Urząd Miasta – Gminy Stryków & WIST, Łódź.
- Nawojczyk M., 2010, *Przewodnik po statystyce dla socjologów*, SPSS Polska, Kraków.
- Piasny J., 1993, *Poziom i jakość życia ludności oraz źródła i mierniki jego określania*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, LV(2): 73–92.
- Pielesiak I., 2016, *Dezintegracja przestrzeni Łodzi w świetle badań społecznych*, „Studia Miejskie”, 21: 53–65.
- Plan operacyjny ochrony przed powodzią dla województwa łódzkiego*, 2010, Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi, Wydział Zarządzania Kryzysowego, Łódź.
- Rochmińska A., Pielesiak I., Deptuła M., Siwirska M., Musiaka Ł. (red.), 2016, *Jakość życia w gminie Stryków. Transport, inwestycje, mieszkalnictwo, rekreacja*, Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej WNG UŁ, Łódź.
- Ruelle C., Halleux J.-M., Teller J., 2012, *Landscape Quality and Brownfield Regeneration: a Community Investigation Approach Inspired by Landscape Preferences Studies*, „Landscape Research”, <http://orbi.ulg.ac.be/bitstream/2268/105876/1/Landscape%20Research%20online.pdf> (dostęp: 07.10.2017).
- System Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Strykowie, <http://strykow.e-mapa.net/> (dostęp: 27.09.2017).

- Szumacher I., 2011, *Funkcje terenów zieleni miejskiej a świadczenia ekosystemów*, „Prace i Studia Geograficzne”, 46: 169–176.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tekst jednolity, Dz.U. 2003, nr 80, poz. 717.
- Virtudes A., 2016, *Benefits of Greenery in a Contemporary City*, World Multidisciplinary Earth Sciences Symposium, IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, <http://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/44/3/032020/pdf> (dostęp: 07.10.2017).
- Wycichowska B., 2008, *Zawłaszczanie chronionego krajobrazu kulturowego przez samorządy gminne. Bilans strat na przykładzie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG”, 10: 368–376.
- Zimnicka A., Czernik L., 2007, *Kształtowanie przestrzeni wsi podmiejskiej na przykładzie oddziaływania miasta Szczecin*, Wydawnictwo Hogben, Szczecin.

Historia artykułu

Data wpływu: 21 września 2017

Data akceptacji: 5 listopada 2017